

basis of effective measures to overcome the resistance. In support of its position the author states that "active approach" undermines legal nature (de jure) counter prosecution, reducing it exclusively to the activities of (de facto); odnostronniy only examines the impact of the subject to the object relations; only determines the specific behavior on the chosen subject of a criminal offense or combating criminal prosecution; the relationship is (as a set of legal and factual content) provide all possible scenarios and behavior of objects and their compliance with legislation and so on.

The analysis dokrynalnyh sources and examples from the practice of law enforcement agencies proved that the criminal structural mechanism is a linear sequential process of changes and development of relations:

- tocriminal combating criminal prosecution;
- related to preparations for a criminal offense;
- related criminal offense;
- postcriminal combating criminal prosecution.

In this part of the criminal is considered full-structural mechanism.

The author concludes that the criminal mechanism and combating criminal prosecution related as a whole and the part. The emergence and existence tocriminal and postcriminal combating criminal prosecution (criminal of secondary mechanism) depends on the preparation and commission of a criminal offense (the main part of the criminal mechanism) - criminal offense may be committed in the absence of documented anti relations; resistance is not a criminal offense impossible and meaningless.

Key words: *counteraction to criminal prosecution; criminal mechanism; precriminal counteraction; post-head countermeasures; the relationship of counteraction to criminal prosecution.*

УДК 343.13 (477)

Г. В. Рось

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАКІНЧЕННЯМ СТРОКІВ ДАВНОСТІ

Проаналізовано порядок звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства України та раніше чинного. Приділено увагу трансформуванню поняття давності притягнення до кримінальної відповідальності в поняття звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строку давності. Зауважується на відсутності в чинному кримінальному процесуальному законодавстві визначення поняття «ухилення від слідства або суду» та доцільності надання роз'яснення з цього питання Пленумом Верховного Суду України. Висловлено пропозиції щодо вдосконалення положень чинного Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: *звільнення від кримінальної відповідальності, закінчення строків давності, ухилення від слідства або суду, закриття кримінального провадження, кримінальне правопорушення, кримінальне процесуальне законодавство.*

Постановка проблеми. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) 2012 р. визначає новий, порівняно з попереднім

Кримінально-процесуальним кодексом України (далі – КПК) 1960 р. порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності, зокрема й у зв'язку із закінченням строків давності, що обумовлює необхідність дослідження оновленого процесуального інституту, при цьому доцільним убачається здійснення порівняльного аналізу чинного кримінального процесуального законодавства з раніше чинним щодо регламентації порядку звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання інституту давності та звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності розглядали такі вчені, як С. М. Благодир, С. Г. Келіна, І. А. Лібус, В. Т. Маляренко, П. Я. Мшвенієрадзе, А. А. Рзаєв, В. Є. Смольников, Ю. М. Ткачевський та багато інших. Проте переважну більшість, у тому числі й вітчизняних, наукових досліджень було здійснено на підставі аналізу КПК 1960 р.

Формування цілей. Метою статті є дослідження законодавчої регламентації звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності в контексті порівняльного аналізу чинного кримінального процесуального законодавства з раніше чинним.

Виклад основного матеріалу. Строк давності звільнення від кримінальної відповідальності – це передбачений Кримінальним кодексом України (далі – КК) певний проміжок часу після вчинення злочину, сплив якого є підставою звільнення особи, яка вчинила злочин, від кримінальної відповідальності [1, с. 175]. Розгорнуте поняття та значення інституту давності викладено в науковій літературі [2; 3; 4].

Слід погодитися з тими авторами [3, с. 16-18; 5, с. 202-203], які вважають, що підставою давності є втрата через певний проміжок часу особою, яка вчинила злочин, суспільної небезпеки. У зв'язку з цим, виходячи з мети покарання, немає необхідності у виправленні чи перевихованні такої особи, оскільки вона не є суспільно небезпечною, а, отже, немає підстав для застосування до неї покарання. Застосування покарання в такому разі не переслідуватиме мети загального й спеціального попередження злочинів. Карати особу, яка не становить суспільної небезпеки, означало би мститися їй.

До прийняття КК України 2001 р. ми мали справу з таким поняттям, як «давність притягнення до кримінальної відповідальності», під якою розумілися встановлені законом строки, після закінченні яких винний за певних умов не підлягав притягненню до кримінальної відповідальності [6, с. 22].

Однією з новел КК 2001 р. є трансформування поняття давності притягнення до кримінальної відповідальності (стаття 48 КК 1960 р.) у поняття звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строку давності (стаття 49 КК 2001 р.). Вочевидь, що ці зміни пов'язані з прийняттям Конституційним Судом України 27 жовтня 1999 року рішення, відповідно до якого кримінальна відповідальність настає з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду, а початковим етапом притягнення до кримінальної відповідальності, як стадії кримінального

переслідування, є пред'явлення обвинувачення¹ (цей етап можна порівняти з таким новоствореним процесуальним інститутом, згідно із чинним КПК, як повідомлення про підозру) [7, с. 13]. Таким чином, слід розуміти, що в статті 49 КК 2001 р. визначаються строки давності настання кримінальної відповідальності, а не притягнення до неї, як це було раніше.

З урахуванням змін у КК відбулися зміни й КПК України. Зокрема, на підставі Закону № 2670-III від 12.07.2001 з КПК 1960 р. було виключено пункт 3 частини першої статті 6 КПК [8], відповідно до якого кримінальна справа² не могла бути порушена, а порушена підлягала закриттю внаслідок закінчення строків давності. При цьому було запроваджено нову норму – статтю 11¹ КПК, що регламентувала порядок звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Згідно з частиною першою цієї статті КПК 1960 р. прокурор, а також слідчий за згодою прокурора на підставі, передбаченій частиною першою статті 49 КК, виносять постанову про направлення кримінальної справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності. А оскільки в КК є тільки поняття «звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності», а також, зважаючи на формулювання частини першої статті 11¹ КПК, виходило, що вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності можливе було тільки щодо особи, яку притягнуто до кримінальної відповідальності. Іншими словами, до суду могла бути направлена тільки порушена кримінальна справа й тільки після пред'явлення особі обвинувачення.

Також згідно із частиною другою статі 11¹ КПК суд у судовому засіданні за наявності підстав, передбачених частиною першою статті 49 КК, закриває кримінальну справу у зв'язку із закінченням строків давності у випадках, коли справа надійшла до суду з обвинувальним висновком. Вочевидь мався на увазі тільки суд першої інстанції й тільки стадія судового розгляду, тобто після призначення справи до розгляду.

При цьому головні проблеми, пов'язані із застосуванням законів, що регулюють питання застосування давності, полягали в суперечності та непослідовності положень самих законів.

Так, згідно із частиною третьою статті 11¹ КПК 1960 р., якщо під час дізнання та досудового слідства протягом строків, зазначених у частині першій статті 49 КК, не встановлено особу, яка вчинила злочин, прокурор або слідчий за згодою прокурора направляє кримінальну справу до суду для вирішення питання про її закриття на підставі, передбаченій частиною другою статті 49 КК, у якій закріплено правило, що перебіг давності

---

¹ Цей етап можна порівняти з таким новоствореним процесуальним інститутом, згідно із чинним КПК, як повідомлення про підозру.

² Відповідно до чинного КПК термін «кримінальна справа» на досудовому розслідуванні замінено терміном «кримінальне провадження», й розпочинається воно з моменту внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

зупиняється, якщо особа, яка вчинила злочин, ухилилася від слідства або суду. У цих випадках перебіг давності відновлюється з дня з'явлення особи із зізнанням чи її затримання, або особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з часу вчинення злочину минуло п'ятнадцять років.

В узагальненні Верховного Суду України (далі – ВСУ) «Про практику застосування судами законодавства, що регулює закриття кримінальних справ» від 1 лютого 2004 року також указувалося на необхідність закриття кримінальних справ щодо нестановленої особи після закінчення п'ятнадцяти років [9], що підтверджується й рішеннями ВСУ. Як приклад, можна навести ухвалу колегії суддів Судової палати в кримінальних справах ВСУ від 12 лютого 2004 року. Згідно із цією ухвалою, у кримінальній справі, порушеній за фактом підробки підпису в платіжних документах, за ознаками ч. 1 ст. 358 КК, особу, яка підробила підпис, встановлено не було, і прокурор звернувся до суду з постановою про закриття кримінальної справи у зв'язку із закінченням строку давності притягнення до кримінальної відповідальності. Справу було закрито постановою Ізмаїлівського міського суду Одеської області. Колегія суддів судової палати в кримінальних справах Апеляційного суду Одеської області цю постанову залишила без зміни. Перевіривши кримінальну справу, колегія суддів Судової палати в кримінальних справах ВСУ касаційне подання прокурора та касаційну скаргу потерпілого, у яких порушено питання про скасування судових рішень і направлення справи для проведення нового досудового слідства, задовольнила, судові рішення скасувала й направила кримінальну справу на нове досудове слідство. Зазначивши, що оскільки в цій справі особу, яка вчинила злочин, не встановлено і п'ятнадцятирічний строк від дня скоєння злочину не минув, рішення про її закриття у зв'язку із закінченням строку давності суперечили вимогам кримінально-процесуального та кримінального законів [10].

Частина третя статті 11¹ КПК не узгоджувалася з частиною третьою статті 49 КК, зокрема, у тому, що перебіг давності переривається, якщо до закінчення зазначених у частинах 1 і 2 цієї статті строків особа вчинила новий злочин середньої тяжкості, тяжкий або особливо тяжкий злочин. Яким же чином суддя міг закрити кримінальну справу, якщо невідомо, учинила особа новий злочин чи ні, тобто, переривався перебіг строку давності чи не переривався. Крім того, окремі злочини мають такі кваліфікуючі ознаки, як: повторність; учинення злочину за попередньою змовою групою осіб; учинення злочину організованою групою або злочинною організацією, тобто кваліфікація цих злочинів залежить від особи злочинця. А тому оцінювати такий злочин тільки з погляду фактичної сторони не можна.

Погодитимось з В.Т. Маляренком, який на той час зазначав, що вказана норма частини третьої статті 11¹ КПК 1960 р. уявляється шкідливою для боротьби зі злочинністю. Насамперед вона не спрямована на захист інтересів потерпілого від злочину: він залишається наодинці зі своєю проблемою. Фактично частина третя статті 11¹ КПК спонукає злочинця, якого не було вчасно встановлено й притягнуто до відповідальності, не з'являтися до органів слідства із зізнанням. Ця норма не спонукає й органи слідства

провадити особливо активні дії щодо пошуку особи, винної в учиненні злочину. Як органів слідства, так і злочинця влаштує те, що по закінченні встановленого в законі строку справу буде закрито судом, який, таким чином, бере на себе відповідальність за дії чи бездіяльність правоохоронних органів [11, с. 60]. Натомість, згідно з даними судової статистики, наприклад у 2007 р. порівняно з 2006 р. утричі збільшилася кількість розглянутих судами постанов слідчих щодо вирішення питання про закриття справ у зв'язку із закінченням строків давності щодо невинуватених осіб, які вчинили злочини. Задоволено 99, 2 % таких постанов [12, с. 40].

Крім того, положення частини третьої статті 11¹ КПК суперечили змісту частини третьої статті 7¹ КПК, оскільки в останній закріплено норму про те, що закриття кримінальної справи у зв'язку із закінченням строків давності можливе тільки щодо обвинуваченого чи підсудного, тобто конкретної особи. А будь-яких винятків щодо можливості закриття кримінальної справи стосовно невинуватеної особи статтею 7¹ КПК не передбачалося.

Якщо особу не встановлено, то виникає питання, – на підставі яких фактичних даних слід робити висновки: чи вчинила вона новий злочин, ухиляється вона від слідства або суду, чи ні. Іншими словами, чи є підстави для переривання або зупинення давності.

З цього приводу І.А. Лібус зазначав, що під час закриття кримінальної справи через закінчення строків давності щодо невинуватених осіб неможливо визначити, чи було перервано строк давності вчиненням нового злочину. Але це не означає, що зупинену з цієї підстави справу взагалі ніколи не треба закривати. Так би, зауважує цей автор, було назбирати тисячі справ за багато років, і чим далі, тим менше шансів залишалося б для розкриття злочинів за цими справами [13, с. 202].

Але якщо закриття кримінальних справ щодо невинуватених осіб через закінчення строків давності – це лише «розчищення» архівів, то можна було б просто зі сплином певного часу (наприклад, 25 років) знищувати зупинені кримінальні справи без поновлення в них провадження задля їх закриття.

Спірною видається точка зору С.М. Благодира, який, на відміну від закінчення строків давності щодо особи, яку він відносить до не реабілітуючих підстав, закінчення строків давності щодо невинуватеної особи не вважає ані реабілітуючою, ані не реабілітуючою і відносить до підстав, що констатують неможливість подальшого провадження. При цьому зазначає, що оскільки особа, яка вчинила діяння, узагалі не встановлена, тому говорити про доведеність факту вчинення злочину не можна [14, с. 83]. Але ж, якщо не доведено факт учинення злочину, закриття провадження повинно здійснюватися за пунктом 1 чи 2 частини першої статі 284 КПК, і аж ніяк не через закінчення строків давності.

У чинному КПК 2012 р. порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності регламентовано параграфом 2 глави 24. Так, відповідно до статті 285 цього параграфу, особі, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення та щодо якої передбачена можливість звільнення від кримінальної відповідальності в разі здійснення

передбачених законом України про кримінальну відповідальність дій, роз'яснюється право на таке звільнення. Підозрюваному, обвинуваченому, який може бути звільнений від кримінальної відповідальності, повинно бути роз'яснено суть підозри чи обвинувачення, підставу звільнення від кримінальної відповідальності й право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави. У разі, якщо підозрюваний чи обвинувачений, щодо якого передбачене звільнення від кримінальної відповідальності, заперечує проти цього, досудове розслідування та судове провадження проводяться в повному обсязі в загальному порядку. Тож вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності можливе лише щодо конкретної особи, яка до того ж набула відповідного статусу – підозрюваного чи обвинуваченого.

Таким чином, на відміну від попереднього КПК 1960 р., який передбачав можливість закриття кримінальної справи (кримінального провадження) через закінчення строків давності щодо нествановленої особи (ч. 3 ст. 11¹), чинний КПК 2012 р. цього не передбачає, що слід визнати позитивним надбанням вітчизняного кримінального процесуального законодавства, адже за відсутності даних про особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, а, отже, й даних про переривання або зупинення перебігу строку давності, закриття кримінального провадження з цієї підстави неможливе.

Як уже зазначалося, строки давності, після закінчення яких з дня вчинення кримінального правопорушення до дня набрання вироком законної сили особа звільняється від кримінальної відповідальності визначено в частині першій статті 49 КК. Відповідно до частини другої статті 49 КК перебіг давності зупиняється, якщо особа, яка вчинила злочин, ухилилася від слідства або суду. У цих випадках перебіг давності відновлюється з дня з'явлення особи із зізнанням або її затримання. У цьому разі особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з часу вчинення злочину минуло п'ятнадцять років», тобто, якщо особа не ухилиється від слідства або суду, щодо неї повинні застосовуватися загальні строки давності – зазначені в частині першій статті 49 КК (що, принагідно буде зазначити, передбачалося частиною 4 статті 173 проекту КПК № 1233 [15]), а не спеціальні, зазначені в частині другій статті 49 КК (що передбачалося частиною третьою статті 11¹ КПК 1960 р.).

Вивчення слідчої практики показує, що найчастіше не надається значення тому, що винний тривалий час переховувався від слідства. Питання про те, чи ухилиється винний від кримінальної відповідальності, вирішується в такий спосіб. Якщо є підстави для зупинення досудового слідства за пунктом 1 частини третьої статті 206 КПК 1960 р. (п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК 2012 р.), виходить, особа ухилилася від слідства. Якщо ж слідство не зупинялося, а винний тим часом знищував сліди злочину й вдало маскувався в соціальному середовищі, замовчуючи про вчинений злочин, виходить, як указує В.В. Свєрчков, пасивність слідства можна списати на закінчення строків давності [16, с. 89].

Цю слідчу практику не можна визнати позитивною, оскільки при вирішенні питання щодо закриття кримінального провадження через закінчення строків давності в обов'язковому порядку підлягає дослідженню постзлочинне поведіння особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Зауважимо, що ні КК, ні КПК 1960 р., ні КПК 2012 р. не містить визначення поняття «ухилення» узагалі й «ухилення від слідства або суду» зокрема. Однак у коментарі до КК зазначено: «під ухиленням від слідства або суду слід розуміти будь-які умисні дії, учинені особою з метою уникнути кримінальної відповідальності за вчинений злочин (нез'явлення без поважних причин за викликом до правоохоронних органів, недотримання умов запобіжного заходу, зміна місця проживання, зміна документів, що посвідчують особу, перехід на нелегальне становище тощо)» [17, с. 126]. Подібне визначення дає й В.Є. Смольников: «Умышленные действия лица, совершившего преступление, с помощью которых виновный скрылся от следствия или суда, направлены на то, чтобы избежать привлечения к уголовной ответственности» [3, с. 83]. Тому, як уважає цей автор, із цим слід погодитися, у кожному конкретному випадку потрібно встановити: чи спрямовані подібні дії на ухилення від кримінальної відповідальності, чи вони такої мети не переслідують. Наприклад, зміна місця проживання без мети ухилитися від кримінальної відповідальності не може розглядатися як доказ того, що особа ухилилася від слідства чи суду.

У практичній діяльності правоохоронних органів виникають й інші питання, зокрема, чи може бути особа, яка розшукується, звільнена від кримінальної відповідальності після перебігу певних строків давності, якщо її місцезнаходження встановлено не було.

Відповідно до статті 286 КПК звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення здійснюється судом. Установивши на стадії досудового розслідування підстави для звільнення від кримінальної відповідальності та отримавши згоду підозрюваного на таке звільнення, прокурор складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування в повному обсязі надсилає його до суду. Тож, оскільки обов'язковою умовою звільнення від кримінальної відповідальності, відповідно до вимог КПК, є згода особи на таке звільнення, то за фактичної відсутності особи, звільнення від кримінальної відповідальності виключається. Таку позицію законодавця до того ж можна аргументувати й тим фактом, що особа, яка вчинила злочинне діяння, за різними обставинами (наприклад, не усвідомлювала, що її діяння спричиняє настання суспільно небезпечних наслідків; змінила місце проживання до вирішення питання про початок досудового розслідування чи повідомлення їй про підозру тощо) може бути непоінформована про те, що стосовно неї здійснюється кримінальне переслідування. Тож виникає ще одне питання: які строки давності повинні застосовуватися щодо такої особи – загальні, зазначені в частині першій статті 49 КК, чи спеціальні, зазначені в частині другій статті 49 КК. Крім того, у такому випадку матиме місце порушення конституційних прав людини, зокрема права на захист.

Через те, що строки давності минають у день набрання законної сили обвинувальним вироком суду, виникає питання, яким чином застосовується давність після винесення вироку та до набрання ним законної сили, зокрема й під час апеляційного провадження.

Як слушно зазначає Т.Шевченко, вказівка закону на обов'язковість скасування вироку апеляційним судом (у цьому випадку йдеться про статтю 376 КПК 1960 р., однак це цілком стосується й статті 417 чинного КПК) не зовсім конкретизована, оскільки таке рішення може бути правильним тільки тоді, коли строки давності минули до моменту винесення вироку, і суд першої інстанції замість того, щоб звільнити підсудного від кримінальної відповідальності, засудив його. Якщо ж такі обставини виникли під час винесення вироку, то згідно із частиною п'ятою статті 74 КК суд повинен був звільнити засудженого від покарання, і в такому випадку немає підстав для скасування вироку, апеляційний суд може його змінити в цій частині [18, с. 73-74].

Стосовно того, яке рішення повинен прийняти суд апеляційної інстанції, якщо строки давності минули після винесення вироку й до набрання ним законної сили, зокрема й під час апеляційного провадження, то це питання законом не врегульовано. Оскільки підстав для скасування чи зміни вироку в цьому випадку немає, а звільнити від покарання через закінчення строків давності, згідно із частиною п'ятою статті 74 КК, можна тільки за вироком суду.

Висновки. Таким чином, для більш чіткого й однакового застосування давності в кримінальному судочинстві доцільним убачається запровадити до КК норму, у якій би містилося поняття строків давності настання кримінальної відповідальності. З питання ж ухилення особи від кримінальної відповідальності доречно було б мати відповідні роз'яснення Пленуму ВСУ.

Для вдосконалення процесуального порядку звільнення особи від кримінальної відповідальності через закінчення строків давності КПК потрібно доповнити статтею 289¹ «Порядок звільнення від кримінальної відповідальності через закінчення строків давності» такого змісту: «У випадку закінчення строків давності на момент винесення вироку суд звільняє засудженого від покарання. Якщо строк давності закінчиться під час здійснення апеляційного провадження, то за відсутності підстав для скасування або зміни вироку, суд своїм рішенням звільняє особу від покарання. Якщо вирок не оскаржено, а строк давності закінчився в період після винесення вироку й до набрання ним чинності, суд, який виніс вирок, звільняє засудженого від покарання».

Утім, порушені питання не є остаточними та потребують і надалі теоретичного опрацювання.

Використані джерела:

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. / [за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка]. – [3-тє вид., переробл. та доповн.]. – К.: Атіка, 2004. – 575 с.

2. Мшвениерадзе П. Я. Институт давности в советском уголовном праве / П. Я. Мшвениерадзе. – Тбилиси, 1970. – 291 с.
3. Смольников В. Е. Давность в уголовном праве / В. Е. Смольников. – М., 1973. – 144 с.
4. Ткачевский Ю. М. Давность в советском уголовном праве / Ю. М. Ткачевский. – М. : Изд-во МГУ, 1978. – 128 с.
5. Келина С. Г. Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности / Софья Григорьевна Келина. – М., 1974. – 232 с.
6. Рзаев А. А. Прекращение уголовного дела по нереабилитирующим основаниям в стадии предварительного расследования: учебное пособие / Анатолий Алимович Рзаев. – Караганда : Карагандинская высшая школа МВД СССР., 1982. – 76 с.
7. Рішення Конституційного Суду України від 27.10.1999 № 9-рп / 99 // Вісник Конституційного Суду України. – 2002. – № 10. – С. 7–13.
8. Закон України «Про внесення змін та доповнень до Кримінально-процесуального кодексу України» від 12 липня 2001 року № 2670-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 44. – Ст. 234.
9. Узагальнення Верховного Суду України за 2002 р. «Про практику застосування судами законодавства, що регулює закриття кримінальних справ» від 01.02.2004 // Вісник Верховного Суду України. – 2004. – № 2. – С. 27–33.
10. Ухвала колегії суддів Судової палати в кримінальних справах Верховного Суду України від 12.02.2004 // Вісник Верховного Суду України. – 2004. – № 6. – С. 37–38.
11. Маляренко В. Т. Про закриття кримінальної справи (окремі аспекти): Судова практика й проблеми вдосконалення законодавства / В. Т. Маляренко // Вісник Верховного Суду України. – 2003. – № 3. – С. 56–62.
12. Стан здійснення судочинства судами загальної юрисдикції у 2007 р. // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 6. – С. 37–43.
13. Либус И. А. Презумпция невиновности в советском уголовном процессе / Иза Аронович Либус. – Ташкент : Узбекистан, 1981. – 232 с.
14. Благодар С. М. Закриття кримінальної справи в досудовому слідстві : Навчальний посібник / Сергій Миколайович Благодар. – Тернопіль : ТАНГ «Економічна думка», 2001. – 112 с
15. Проект Кримінально-процесуального кодексу України / [редакція, запропонована народними депутатами України – членами Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності для другого читання]. – Харків, 2004, квітень. – 129 с.
16. Сверчков В. В. Освобождение от уголовной ответственности в связи с истечением сроков давности / В. В. Сверчков // Журнал российского права. – 2000. – № 2. – С. 85–92.
17. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. В. Гавриш та ін.]; за заг. ред. В. Т. Маляренка, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [вид. 2-е, переробл. та допов.]. – Х. : ТОВ «Одісей», 2004. – 1152 с.
18. Шевченко Т. Деякі питання застосування давності в кримінальному судочинстві / Т. Шевченко // Право України. – 2002. – № 10. – С. 72–75.

Стаття надійшла до редколегії 26.04.2016

Рось А.В. Освобождение от уголовной ответственности в связи с истечением сроков давности

Проанализирован порядок освобождения от уголовной ответственности в связи с истечением сроков давности согласно действующего уголовного процессуального законодательства Украины и ранее действующего. Уделено внимание трансформированию понятия давности привлечения к уголовной ответственности в понятие освобождение от уголовной ответственности в связи с истечением срока давности. Отмечается отсутствие в действующем уголовном процессуальном законодательстве определение понятия «уклонение от следствия или суда» и целесообразности предоставления разъяснения по этому вопросу Пленумом Верховного Суда Украины. Высказаны предложения по усовершенствованию положений действующего Уголовного кодекса Украины и Уголовного процессуального кодекса Украины.

Ключевые слова: освобождение от уголовной ответственности, истечение сроков давности, уклонение от следствия или суда, прекращение уголовного производства, уголовное правонарушение, уголовное процессуальное законодательство.

Ros H. Exemption from Criminal Responsibility Due to Limitation Period Expiration

The author of the article analyzes the procedure for exemption from criminal responsibility in connection with the expiration of the limitation period in accordance with the current criminal procedural legislation of Ukraine and the previously existing one. The author pays attention to the transformation of the notion of limitation of prosecution into the concept of exemption from criminal responsibility in connection with the expiration of the limitation period. In the article is noted that in the current criminal procedure law there is no definition of the concept of "evasion from the pre-trial investigation or trial" and the expediency of providing explanations on this issue to the Plenary Assembly of the Supreme Court of Ukraine. It is stated that since, in accordance with the requirements of the current Criminal Procedure Code of Ukraine, the mandatory condition for the release from criminal liability is the consent of the person to such a dismissal, and then in the absence of the person, exemption from criminal liability is excluded. The author supports the legal position about the impossibility of closing criminal proceedings in connection with expiry of the limitation period against an unidentified person. The author focuses an attention is on the unsettling of the law as to which decision should be taken by the court of appellate instance, if the limitation periods have passed since the sentence was issued and before it was legally enforced, including during the appeal proceedings, since there are no grounds for revoking or changing the sentence in this case. And the accused person could be released from punishment in connection with the expiration of the limitation period only by the court verdict, according to part five of Article 74 of the Criminal Code of Ukraine. The author proposed some improvements to the provisions of the current Criminal Code of Ukraine and the Criminal Procedural Code of Ukraine.

Key words: release from criminal responsibility, expiration of limitation periods, evasion from pre-trial investigation or court, termination of criminal proceedings, criminal offense, criminal procedural law.